

U potrazi za izgubljenim Hendrixom

Naš čovjek na terenu (Profil i Ghetaldus Optika), već proglašen najiščekivanijom knjigom u Hrvatskoj 2007. godine, prvi je roman Roberta Perišića, ponajboljeg suvremenog hrvatskog pisca kratkih priča.

Poprište romana postratna je Hrvatska i ratni Irak. Akteri su novinar Tin (protagonist i žrtva okolnosti), novinar-početnik Boris (antagonist i spiritum movens romana), Tinova djevojka (mlada glumica)... Još je tu hrpa antijunaka, more relacija, nekoliko klimaksa i antiklimaksa, globalnih tranzicijskih sindroma, kolektivnih generacijskih označivanja i medijski simuliranih stvarnosti. Radnja romana koncentrirana je u pet uzastopnih dana iza kojih, na kraju, s vremenskom distancom, slijedi epilog. I tako to na 350 stranica. Sve zanimljivo, duhovito, napeto i pametno

Razgovarala: Stela Jelinčić | **Fotografije:** Kristijan Topolovec / Gerila

DAN PRVI

Radimo intervju unaprijed, da budemo prvi, dok je knjiga još u tisku... Prije tog prvog susreta ja još nisam bila pročitala roman.

Namjerno sam zakasnila petnaest minuta. Kao, nije mi stalo, kao, opuštana sam. Ali on me zajebo već u startu i zakasnio još više. Vidimo se prvi put u životu. Šutljiv i visok ovaj Perišić, pomislim.

Sjedimo tako u Pifu, kvasimo jezik i šutimo. Jebote, nemam nikakvih pitanja. Mislić da sam luda. Jebiga, reći ću: "Želim da se nešto dogodi, nešto o čemu ću pisati. Može i o tišini, i šutnja nešto govori." Ne, neću to reći... Poludjet ću. Što da ga pitam? A još i da bude nešto pametno. Možda on namjerno šuti? To mu je strategija? Ma, šutjet ću i ja. Super ideja, pozoveš čovjeka na intervju i šutiš, i još se praviš da ti je to normalno? Jebote, ako pretjeram, otići će. Ma, zašto se živciram? Neka on kaže nešto. Izlijem u grlo pola piva. Kao, žedna sam. Uživi se, Stela, uživi se u ulogu, novinarka si, barem izvadi olovku – govori desna polovica mozga lijevoj. Kopam po torbi. Nemam olovku. Jebote, nemam ni olovke. Ma, jebesh olovku, bez nje možeš, ali kako ćeš bez pitanja? Jebote, kad obrasca nestane šutnja ne prestaje.

I, onda, krenem o tom svom majstoru.

– Imam majstora, vodoinstalatera, slaže mi kupaonicu – kažem.

– Da?

– Ima tetovažu na ramenu. "Iron Maiden", reče, i udari po mrtvačkoj glavi. Skoro si rame odvali.

– Uzela si crne pločice za kupaonicu? – upita retorički Perišić.

Ofalabogu, pričamo, dobro je. *Idemo dalje*. Ma, otkud mi sad još i hadeze, pomislim.

– I onda, razvoni majstoru mobitel. Na ekranu malteški križ. "Rok on", reče.

– Ja bih ga uzeo da radim crnu kupaonicu, inače bih ga otpustio – kaže Perišić.

Što li će tek sad misliti o meni? Da se s metalcima družim? Koji treš. Zar da to bude njegov prvi dojam? "Idemo negdje, *idemo dalje*", kažem. Jebote, što je meni s tim hadezeom?

– Da odemo na ples? – pozovem se sama.

– Htio sam u Đuru. Nudim prijevoz... – kaže.

Svi mi živimo u nekim đurama, u nekim pifovima. Buka odrađuje sve ono što sam trebala ja. Ali jebote ti intervju u kojem je samo buka. Isto bude i u Đuri. Ostavimo jakne, naručimo Korone.

Uf, jebote, sad ni Korone ne dolaze. Ni rižeći, ni Korone. Ma, gdje je taj konobar?

– Ja bih ga odmah otpustio... Niš, vidimo se kasnije... Đir... – reče Perišić i napravi onako krug prstom kao da pokazuje da je zapravo lud.

Jebiga, i *ode on dalje*. Koji odjeb. Uf, jebote, da me nije upravo otpustio?

DAN DRUGI

U međuvremenu dobila sam rukopis na mail, pročitala roman, pa krenem ovaj put spremna i puna pitanja, bez zagrijavanja.

Ovo je roman u kojemu su i zaplet i rasplet dirigirani *prvim lošim potezom* protagonista, a onda se sve nezgodno *umreži*. Što si najprije imao u glavi kad si krenuo u roman, koji cilj?

Mene je zanimao roman koji će uhvatiti razne aspekte života, ne nešto izolirano. Ono, da ima i brijanja i humora i ljubavi i seksa i droge, ali tu je i činjenica da moraš negdje nešto raditi, ući u neki sistem, dići kredit, biti uspješan ili neuspješan, upasti u neka isfuranja... Između svega toga ljudi se snalaze, vrludaju... Čitajući našu literaturu, meni je uvijek falio neki roman, da ga pročitaš i da možeš reći: evo, tako mi živimo. A nitko ne živi baš onako kako je zamislio, nema te čiste slike, sve je to uvijek neki suludi miks ovoga i onoga... Tu imam ljubavnu priču, onda se uz nju prikači nešto treće. Ja nisam htio lebdjeti samo u nekim višim sferama... Ima tu i jedan „ekonomski“ dio zapleta, dionice i te frke... Prije četiri godine kad sam počeo pisati ovaj roman, to s dionicama još nije bilo tako aktualno. Ali kad si spor kao ja, onda moraš gledati dosta unaprijed.

Svi *ulazi* u romanu (pojavljivanje likova i odvijanje radnje) polagani su, studiozni, temeljito pripremljeni, obrazloženi, dakle *kompleksni*, a izlazi su nagli, motivirani najjednostavnijim uzročno-posljedičnim vezama, dakle *bez kompleksa*. Valjda jer je tako i u životu: dok je nešto važno, gradi se, nešto nam je, kao, stalo i do sitnica, a onda uvijek iza toga eruptivni rezovi, kratki, beskompromisni i konačni, naprosto *bez kompleksa*.

Dok se likovi postavljaju, to je specifičan dio posla, kao kad nekoga upoznaješ, a prvi dojam je najjači i najčešće je točan, pa treba paziti... Kasnije kad se roman zahukta sve ide u jakom ritmu, budući da se glavina priče događa u pet dana. Tu se jednom tipu raspada život i onda mnogi likovi otpadaju. Sve to ide brzo, kao kad pada vlast.

Dok sam čitala roman nisam se mogla oteti dojamu da inducirane okolnosti u, recimo, ovoj *normalnoj* stvarnosti, *normalnog* protagonista deterministički vode kvragu. Dotle se, luckasti, ludistički, često lucidni, ali, u biti, šašavi Boris u *nenormalnim* okolnostima snalazi kao riba u vodi. Je li poruka ovog romana da je ludilo bolja strategija odupiranja pritisku stvarnosti na pojedinca? Ludilom na ludilo. Mogu li se ja, na primjer, izazovnom diktatu, diktaturi ludog šopingiranja najbolje suprotstaviti baš luđačkim šopingiranjem? Šopingiranjem protiv šopingiranja. I, kad smo već kod diktature, pišeš o diktaturi marketinga, diktaturi potrošačkog društva, diktaturi šoping centara, diktaturi konzumerizma... Pa i sam roman završava u šoping centru... A onda...

Ma, škaklja me jedno zločesto pitanje. Hoće li tvoje gostovanje u šoping centru *Profil* završiti kao u romanu ili kao u tvojoj kratkoj priči *Šoping*?

Ne znam kako će završiti... Ja sam imao u *Užasu i velikim troškovima* tu priču koja se događa u šoping centru... Kasnije su i drugi skužili da je to zanimljivo mjesto radnje. U ovom romanu u šoping centru se događa jedna scena, u trenutku kad sve već ode kvragu... Možeš to čitati i kao *ludilom na ludilo*... Sad si me podsjetila, bila je ona parola *Sportom protiv droge*, pa je netko u Splitu napisao grafit *Drogom protiv kladionica*. Čuj, može biti da je lijek za jedno ludilo uvijek neko drugo ludilo...

Ovo je nesumnjivo pametan roman. On prodire stvarnosti pod kožu, a čini mi se da takvim romanima naša književna praksa zadnjih petnaestak godina baš ne obiluje. Tu mi se nameće pitanje kako ti uopće, kao kritičar, procjenjuješ prozu? Jer i pisac si i kritičar. Očekuješ li da povodom tvog romana možda i drugi pisci požele biti i kritičari? I, uopće, kako je moguće da nisi u javnom konfliktu?

Ja kao kritičar uglavnom radim štetu sebi kao piscu.

Neki su se već najavili da će napisati kritiku romana, vjerojatno oštru... Mislim, baš su se najavili oni prema kojima sam bio oštar... Tako to ide. Ja inače uopće ne obožavam taj posao kritičara, ali kad već to radim... Nema tu velike filozofije: pročitaš knjigu, napišeš što misliš. Onda zbog toga moraš računati na neke gubitke. Da nisam kritičar, drugi pisci bi me sigurno više spominjali u anketama, da nisam bio izašao iz FAK-a, mogao sam se puno više fotkati i nastupati, itd. Dakle, trpim te propagandne gubitke... Ali nije to bitno.

Što znači uspjeh ili neuspjeh nekog romana? Je li tebi važnija kritika ili publika? Baš mi se po glavi mota jedan friški primjer: redatelj filma *Pjevajte nešto ljubavno* od kritike je dobio negativne kritike, ali istodobno, čini mi se, dvije nagrade publike, na što je rekao: „Pa naravno, za njih sam to i radio“. Da je bilo obratno, i on bi, valjda, rekao obratno. Ne radi li se i kod publike o sličnoj domišljatosti? Pričekaju sa svojim mišljenjem nekog kritičara pa se po tome ravnaju... Svi čekaju onog prvog... Defloraciju... Ti kao kritičar riskiraš da budeš vinovnik nekog slijeda okolnosti koje se, možda, mogu nekome zakotrljati onako kako se sve zakotrljalo Tinu u tvom romanu. Najblaže rečeno, sudjeluješ u toj simulaciji... ili, ajde da kažemo: formiranju javnog mnijenja.

Važnija mi je publika, ali ne bilo koja publika. Bitno je da roman dopre do ljudi koji su na neki način njegovi akteri, jer žive taj život koji je unutra opisan. To su generacije koje

trenutno žive neki aktivan život, koji se suočavaju s odlukama o tome kako živjeti, što žrtvovati, koje su opcije u igri, kamo smo to krenuli, a gdje ćemo završiti... O tome se radi: cijelo vrijeme imaš neku sliku života prema kojoj ideš, imaš neku ideju, a onda to ispadne drukčije, i pitaš se – šta je ovo... Nije meni publika svaka obitelj koja je učlanjena u „klub ljubitelja knjige“, nego ti neki ljudi koji su sad u žiži života, u vrtlogu sveg tog ludila, koji briju po gradu s frendovima koji će im jednom biti jamci... Istina, problem je što u nas u književnosti postoji slaba profiliranost publike. U glazbi se, recimo, podrazumijeva tko što sluša, a u književnosti je zbrka. Stvarno je čudno što sve ljudi čitaju, a pritom su, kao, urbani. Recimo, imaš ljude koji slušaju neku, ono, naprednu ili kul muziku, i na tome grade neki svoj identitet, trebali bi biti neka alternativa, a onda pogledaš što čitaju, pa ispadne da, metaforički rečeno, čitaju same Huljiće i Grdoviće. To mi je uvijek bilo enigma: kako možeš slušati neku kul glazbu, brijati na to, i onda se oduševiti nekom patetičnom ljigom, nekom kič-mistikom ili šećer-nostalgijom, nekim navodnim mudracima koji nisu nikad napisali ništa o sadašnjem vremenu... Kad vidim da netko ide na Hladno Pivo, TBF ili Let 3 pa mi onda poslije kaže: „A gle ove divne knjige s naslovom na latinskom, radnja se odvija u Mrduši Gornjoj u šesnaestom stoljeću dok još nije bilo ženskih likova, ali ima tu jedan svećenik, on je jako zanimljiv...“ E, kad to čujem, onda se mislim: pa zašto onda ne slušaš doma operu Zrinski, ili barem Džibonija?!... Ne znam jesi baš to pitala, ali čini mi se bitno povući te paralele. Moja publika su, mislim, ljudi koji kuže te neke razlike i ja ih cijenim. Ima ih dovoljno, a svejedno je koji je to broj.

Postoji taj dio u kojem skreneš priču na Hendrixa... O tome kako je on postao on. Taj dio mi se čini jako važan. Ima tih dijelova u kojima se čitatelj osjeća kao pred zrcalom... Dolazeći u Pif razmišljala sam kako nakon čitanja *Našeg čovjeka na terenu* umjesto da ja bolje poznajem tebe imam osjećaj da zapravo ti znaš sve o meni, kao da sam ja čovjek na tvom terenu...

Taj sam glavni lik, pa onda i njegovu curu, postavljao tako da „pokriju“ priču nekoliko generacija koje imaju neke veze s alternativom, što ne znači da se ovako ili onako oblače, nego da razmišljaju o tome što je alternativa ovom općem životu, cijeljoj toj akcijskoj ponudi života. Oni se oko toga, htjeli ne htjeli, opredjeljuju, o tome razmišljaju, to ih jebe. Kako živjeti? Možeš živjeti ovako ili onako, ima raznih načina. Neki su ti kao nedostižni, neki ti se nude, ali ti ne mirišu na tvoje snove. Nekad sve izgleda dobro pa se ispostavi da to nije to. Ali šta je to? Što je tvoja slika, tvoja alternativna opcija spram, recimo, onoga kako ti žive starci... I odakle

dolaze te slike – to je isto pitanje kojim se tu bavim. U tu temu upada to gdje spominjem Hendrixa... Stvar je u tome što Hendrix dugo nije imao sliku što želi biti. S njim je stvar specifična jer tu sliku nije mogao ni imati. Nije prije Hendrixa postojao model da se bude Hendrix. Crni rokeri praktički nisu postojali, sve je kod njih bilo plesno, ili blues... Hendrix takoreći nije imao pojma da bi mogao postati Hendrix, nego se furao na Dylana, imao dilanovsku frizuru, nosio je viklere u koferu koji je stalno imao sa sobom, i ispravljao kosu... Tek kad su ga stjecajem okolnosti pozvali u Englesku, i kad je skužio da ga gledaju kao crnog rokera, neko svjetsko čudo – onda je krenuo to naglašavati, pustio svoju frizuru i oblačio se da izgleda što čudnije... Tu je tek postao Hendrix. Tako je stvorio tu sliku koje prije nije bilo i koja se sad može imitirati... Veliko je to istraživanje, naći novu sliku, to je kao neko otkriće, to je u biti kulturna promjena, mala revolucija... Međutim, naravno, Hendrixov stari nije imao pojma tko je on, taj roker, njegov sin. To je kulturni evolucijski skok, između njih je provalija, nema kontinuiteta. Biografije rokera su po tome zanimljive, oni se uvijek pokušavaju izmisliti. I taj Dylan, kojeg je Hendrix imitirao, i on se izmislio... Kad je krenuo od doma, najprije si je u vlaku za Minneapolis smislio ime... To je čudesno. Svi mi osjećamo taj potencijal. Tu neku drugu sliku... S druge strane, osjećaš i definiranost. Sve to postoji zajedno. U mom romanu postoji kod tih likova i jedno i drugo. Kao da se te sfere bore. O tome se radi. One se bore svaki dan.

Dok pričamo, ja prebirem misli o identitetu i identitetima, vezujem to uz Tinovu obiteljsku priču iz romana... I meni se gotovo slučajno, jednom, davno, učinilo da sam nešto posebno, nešto nenadjevivo. Stara me čvrsto uhvatila za vilicu i okrenula mi glavu prema ogledalu: „Nisi ti ništa posebno. Ti si prosječno dijete“, rekla je. Govorim o tome.

Mislim da je imala krivi pristup i krivu procjenu. Negativne sugestije roditelja naročito su otrovne. Imam toga u priči o Tinovu backgroundu. Inače je vrlo često da se urbani likovi postavljaju tako kao da nemaju obitelj, kao da su pali na asfalt s Marsa. Htio sam ovdje da se vidi odakle on dolazi, da se osjeti to nerazumijevanje između generacija...

Da, razmišljala sam o svim tim paralelnim slalomima koje svi moramo voziti... Kad smo usamljeni i odbačeni, osjećamo se ludima. Ne shvaćamo koliko smo predivni baš takvi, različiti... Ali kad shvatimo koliko je važna svaka jedinstvenost, jasno nam je da smo istodobno svi isti, tašti i napuhani u svojoj posebnosti. Ljudi se boje različitosti koliko i istosti. Jer, ipak, moramo prihvatiti da smo i goli i obučeni, i dok spa-

vamo i dok jedemo, dok se ševimo ili ludujemo, zapravo, obrambeni mehanizmi koji hodaju.

Svi imaju neku obrambenu strategiju pa makar služili civilni vojni rok.

Strategija poslije koje te ni majka ne prepoznaje.

Prepoznavanje je ponekad isto što i teror... Ali za neke je to dobro. Ljudi bez intelektualnog ili umjetničkog senzibiliteta uglavnom traže jasno definirane uloge. Ovima drugima to smeta jer to onemogućuje promjenu, eksperiment... No i otpori su dobri kad se savladaju. Mladi na Zapadu, recimo, imaju puno manje otpora pred sobom, svaki eksperiment je lakši... Za naše pojmove oni su razmaženi. Meni je ova naša pozicija zanimljivija kao piscu. Tu ti ništa nije dano na tanjuru, treba se boriti za sve, postoji neka drama.

Ono, svi smo mi dio neke matrice, dio nekih konstelacija, društvenih uloga i relacija. U njima smo zatočeni, igramo očekivane uloge koje su nam ili nametnute ili mislimo da ih odabiremo svojom voljom kao slobodne činove i činove slobode... Postavlja se pitanje: pa, gdje je tu optimizam?

Roman ima svoju dimenziju tragike, ali to je roman, mora imati zaplet. Na njemu je da opiše, da nam da sliku naše situacije... Ja sam to pisao onako kako je Hendrix tražio svoju sliku, samo što ja tražim sliku glavnog lika, jer on nije otprije postavljen, budući da se u nas pisci uglavnom oslanjaju na ono već napisano. Meni je važno to istraživanje, tražim sliku cijele te realnosti koju živimo. Bez te slike nemaš pojma gdje si. Ne nudi TV Dnevnik tu sliku, niti nudi Ples sa zvijezdama... Sad imamo tu sliku iz romana, i sudeći po tvojoj i drugim reakcijama, ta slika je „to“... Ja sam s tim zadovoljan. Što ćemo napraviti s tim, to je pitanje pesimizma i otpimizma. Ako roman djeluje tako da čitatelj o nečemu misli, da se rješava nekog balasta, da osvještava neke stvari, da ide dalje s više svijesti o sebi, onda to nije pesimistički, nego jedan optimistički ishod. Radnja u romanu je druga stvar... Moraš vidjeti probleme na djelu da bi o njima mogao misliti, moraš vidjeti nešto što se raspada da bi znao koliko ti je to značilo... To je naprosto mehanizam umjetnosti. Mislim da ima puno veselih proizvoda čiji je utjecaj u stvari negativan, zapravo pesimistički... Mene baca u pesimizam kad vidim popularni tv-šou, iako je tamo sve veselo... No rezultat je nula i mi to svi znamo. Veselje zna biti odvratno, jer to je žanrovsko veselje, postoji žanr veselja na televiziji, pa i u praksi. Ja nisam baš ljubitelj žanrova, oni nas kodiraju i sve postaje ritualno. S druge strane, knjige u kojima se čitatelj s nečim suočava, iako ne pršte od

veselja, za mene su zapravo optimističke, jer nekamo idu, nešto se s njima mijenja, postoji neko saznanje, rezultat nije nula.

Dakle, osvijestiti da cijelo vrijeme glumimo, da cijelo vrijeme sudjelujemo bez samoostvarenja, dakle, da smo Dylan u Hendrixu, a mora se biti Hendrix u Hendrixu...

Stvar je u tome što ćemo sebi postaviti kao vrijednost. Slike nam se nude... Imitacija uvijek postoji, svi mi donekle imitiramo nekoga, tako se na koncu uči i jezik... Pitanje je da li ćemo se ufurati u isprazne slike. Ne može svatko biti genij ili ne znam što, ali stvar je u tome da se unaprijed ne pristane na to da si ništa i da je rezultat tvog djelovanja nula. Sustav u kojem se radi samo o novcu pun je ispraznih slika, isprazne slike su zakon, to je u nas mainstream... Depresija u tranzicijskom društvu ide iz toga što ljudi osjećaju da im je rezultat nula, unaprijed su obeshrabreni, čak se međusobno obeshrabruju, jer je tako lakše, kao narkički kad se jedan želi skinuti, a drugi ga vuku nagrag...

Zato mi se čini da taj trenutak sloma, klimaksa romana kad Tin osvane sam, onako iskvarcan, a to je ono vidljivo što ga veže sa svim onim što je bilo jučer, kad mu se već dogode sramote i slomovi, a neki preostali tek što se nisu ostvarili, kao razlaz sa Sanjom, je li to trenutak osvještenja, je li to gorko-slatki Ankl Bens umak romana? Znači li to da prvo moraš biti poražen, gotovo uništen, društveno i intimno, i u vlastitim očima degradiran, ispražnjen od svega što je dovelo do sloma i da tek tada imaš budućnost, kao potenciju i prostor kreativne slobode, odnosno, postaješ svoj, ono što jesi, postaješ Hendrix u Hendixu i konačno prestaješ željeti biti Dylan u Hendrixu...

Uništenje jedne pozicije, jedne "uklopljenosti" svakako je prilika za novi početak lika i prilika za čitatelja da sagleda tu krhku zgradu "uklopljenosti" koja pada odjednom, kao Nada Dimić... Jedan od ciljeva romana je da se prikaže to stanje bez temelja. Sve te priče o statusu stoje na krhkim nogama... S druge strane, Tin je otpočetak donekle svjestan situacije. On razmišlja o alternativni toj ponudi života. Ni on ni njegova djevojka Sanja nisu ljudi bez vrijednosti. Stvar je u tome što ih sistem života tjera na određene uloge, oni ih prihvaćaju jer nemaju drugi izbor, niti previše saveznika: i svijet rada i svijet medija, i roditelji i šefovi guraju ih u to... Tako da kraj, kad se sve to raspadne, jest i jedna vrsta pročišćenja. Naravno, uz određene žrtve.

Na simboličkoj razini doigravanje romana je u epilogu, na afteru, u antiklimaksu kao u repetitoriju za ponavljače, tko nije shvatio da mu se

ponovi: utakmica se bolje vidi s klupe za rezervne igrače... Jer tada nisi više njihov čovjek na terenu, nego su te odredili za odstrjel u prelaznom roku i imaš šansu da odeš u London, da te kupe Englezi. Jer, iz života-teatra, iz šoping-teatra, iz market-teatra važno je otići bez pudbine, bez kolica, samo odšetati, samo naprosto otići, odšetati iz uloge?

To je kul zaključak za kraj... Izaći iz uloge – to da... Istina, nekakva uloga uvijek te čeka, ljudi će te uvijek negdje smjestiti. Ipak, važno je pitanje je li tvoja uloga predviđena sistemom, je li već poznata i utvrđena, ili otvaraš neku novu priču, radiš pomak, izražavaš nešto čega nije bilo, daješ novi oblik... Onda je to neki kulturni pomak, napredak, nešto si napravio i vjerojatno je to nešto tvoje... Treba stalno izlaziti iz uloge.

Ljudi na Zapadu, pa tako i njihovi pisci, nikad nisu iskusili raspad nekog sistema. A ovdje se raspao vrlo ideologizirani sistem, i to još krvavim ratom. Vani ne znaju kako je to kad se svijet ruši, kad autoriteti blijede, kako je to kad nestaju kalupi, u kojima se živjelo pola stoljeća. Vani ne razumiju da kod nas u deset godina ništa nije ostalo nepromijenjeno. A sve ih to zanima iako uvijek najviše pitaju o ratu. O tranziciji razmišljaju otprilike kao o transferu Luke Modrića iz Dinama u Chelsea... A i kakvi bi sad problemi bili u tome što se ide u bolje, u ono što su Oni. Kad pitaju o ratu, očekuju kratke i jasne odgovore. I ne shvaćaju da je rat stanje cijelog društva koje ne prestaje u jednom trenutku, uspostavom mira. Pomišljaju da je to kao s rakom jainika. Vidiš rak na jainiku pa izradiš jainik i pokažeš ga studentima i svim zainteresiranima, i onda i Ameri i Englezi znaju kako izgleda rak na hrvatskom jainiku...

A naši ljudi, pa tako i naši pisci, svako malo, izjavljuju da više ne bi trebalo pisati o tom ratu i o sirotinji, o pogubljenim egzistencijama, i o svjetonazornim slomovima, o vrijednosnoj dezorijentaciji... Neka se piše o nečemu lijepom, o nečemu čemu težimo – dosta nam je zla, dajte nam nešto iz naše budućnosti, ma može i iz dalje prošlosti, ili makar iz tuđeg dvorišta.

Tko će se ako ne pisci pohrvati s tabuima, s boleštinama, nesrećama i primitivizmima? Zar ne bi upravo literarno transformirana zbilja mogla najtočnije predstaviti konkretnu balkansku supstancijalnost pojmova *tranzicija i rat*? Ljudi na Zapadu, pa tako i njihovi pisci, ustvari, siromašni su za neka iskustva, na kojima nam ne zavide, ali im je literatura takva da mi ni njima na tome ne zavidimo. Tako, čini se, mi ovdje s Balkana imamo na jelovniku dovoljno zla, imamo rat i sve ono što on nosi sa sobom, a znamo dobro da to nije samo krv i meso, imamo asortiman ne švedskog nego balkanskog stola s kojega možemo birati, asortiman užasa na koji su ovi izvana već jednostavno zaboravili.

I kakvu nam literaturu porađa takva naša zbilja, koliko nam je zbilje u književnoj praksi?

Naša književnost je solidna s obzirom na drugu dostignuća ovog društva. Ona trenutno vrlo dobro stoji u usporedbi sa susjednim književnostima u kojima se malo toga pomaklo. Čak i u europskom kontekstu, s obzirom na broj stanovnika, mi stojimo jako dobro budući da ni od tamo ne dolazi previše značajnih knjiga. Mi imamo zanimljiva iskustva, znamo kako je kad se sustav raspada i nije nam "prirodno" da sve funkcionira, imamo taj pogled "s druge strane". Ljudi na Zapadu nemaju previše svijesti o tome što je "ispod" društva, ispod uređene površine. Mi to bolje osjećamo i to je dobra situacija za pisca koji želi nešto reći. Istina, ima kod nas puno smeća i zastarjelog pisanja koje je još na cijenji, ali opća atmosfera u književnosti je pozitivna. To je polje na koje ulaze stalno nova imena. Književnost je demokratska u startu. Svatko može probati napisati knjigu, a ne može svatko dobiti lovu da snimi film ili radi predstavu... Kroz književnost mogu proći "luzeri" ako imaju svoju priču. Mi smo donekle razgrnuli te akademske ograde i književnost više ne miriše na mrtvilo i stare mumije.

Kakve su knjige perjanice top-lista? O čemu piše etablirana književna elita i naziru li se bolji ili barem drukčiji od njih?

Neke perjanice zaista su jako dosadne i medijski napadne. Neki su naprosto opslužitelj tržišta, pisci za potrošače. Ali ima i drugih. Kič se uvijek nešto bolje prodaje od pravog arta, ali svaka publika ne vrijedi isto. U mojoj publici povremeno se pojavljuju ljudi koji i sami dobiju potrebu da se izraze. Neki čak i uspiju.

EPILOG

Evo nas opet u Pifu. Perišić ode na wc. Morala bih i ja, ali čuvam stvari, čuvam i stol. Vraća se.

- No, što smo se na kraju dogovorili...? - pita.

Ja savijam noge, plešem onaj ženski ufu-piškićuse ples, uzimam stvari, padne mi jakna - uzimam pljuge, padne mi mobilni...

- Zovem te sutra, hapsim te sljedeći tjedan - kažem.

- A gdje si parkirala? - pita.

- Tamo... Negdje - pokazujem neodređeno.

- A ti?

- U Palmotićevoj.

- Gdje je to? Ja sam isto negdje na P...

Razveseli ga to naočigled. Vidim, emocija na licu mu je iskrena, možda bi me čak i zagrlio, ali to s nepoznatima rade samo Ameri.

Ne zna što bi pa me, onako, pogladi po ramenu. Nekoliko puta...